Rashi on Joel
רש"י על יואל
merged
https://www.sefaria.org/Rashi_on_Joel
This file contains merged sections from the following text versions:
-Sefaria vocalized edition
-sefaria.org

רש"י על יואל

Chapter 1

Verse 1

אֶל יוֹאֵל בֶּן פְּתוּאֵל. בֶּן שְׁמוּאֵל הַנָּבִיא, שֶׁפִּתָּה לָאֵל בִּתְפִלָּתוֹ, יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁנִּבּוּאָה זוֹ נֶאֶמְרָה בְּאוֹתָן שָׁבַע שָׁנִים שֶׁאָמַר אֱלִישָׁע (מלכים ב ח:א) "כִּי קָרָא ה' לָרָעָב וְגוֹ'" וּבִימֵי יְהוֹרָם בֶּן אַחְאָב הָיוּ. וּבַהֲלָכוֹת גְּדוֹלוֹת נִמְצָא יוֹאֵל וְנָחוּם וַחֲבַקּוּק הָיוּ בִּימֵי מְנַשֶּׁה:

Verse 2

הֲהָיְתָה זֹּאת. הָאֲמוּרָה לְמַטָּה:

Verse 3

Verse 4

יֶתֶר הַגָּזָם וְגוֹ'. גָּזָם אַרְבֶּה יֶלֶק חָסִיל מִינֵי גוֹבַאי הֵם וְנִתְנַבֵּא עֲלֵיהֶם שֶׁיָּבֹאוּ וּבָאוּ בְּאוֹתָן הַיָּמִים וְכִלּוּ כָּל פְּרִי הָעֵץ וְיֶרֶק הַשָּׂדֶה:

Verse 5

עָסִיס. יַיִן הַטּוֹב:

Verse 6

גּוֹי עָלָה עַל אַרְצִי. הַגּוֹבַאי הַזֶּה כֹּחָנוּ כְּחָצָא גּוֹי:
וּמְתַלְּעוֹת. הֵן הַשִּׁנַּיִם הַגְּסִיִּין שֶׁלּוֹעֵס בָּהֶן:

Verse 7

לְקַצָּפָה. לְמַפַּח נֶפֶשׁ:
חָשַׂף חָשָׂפָה וְהִשְׁלִיךְ. קְלוּף קְלִפּוֹת הָעֵץ וְהִשְׁלִיכוֹ עַד הִלְבִּינוּ זְמוֹרוֹת הַגֶּפֶן:

Verse 8

אֵלִי. ׳קִינָה׳ מְתַרְגְּמִינָן ׳אִילְיָא׳:

Verse 9

הָכְרַת. כְּמוֹ ׳נִכְרַת׳, הֵ"א הַנִּקּוּדָה בְּחָטַף קָמַץ עוֹמֶדֶת בִּמְקוֹם נו"ן כְּמוֹ "וְחַיַּת הַשָּׂדֶה הָשְׁלָמָה לָךְ" (איוב ה:כג):

Verse 10

Verse 11

הוֹבִישׁוּ. הִכָּלְמוּ:
אִכָּרִים. מַנְהִיגֵי הַמַּחֲרֹשָׁה:
עַל חִטָּה וְעַל שְׂעוֹרָה. מוּסָב עַל אִכָּרִים, וְעַל הַכּוֹרְמִים אָמַר:

Verse 12

הַגֶּפֶן הוֹבִישָׁה וְהַתְּאֵנָה אֻמְלָלָה. נִכְרְתָה פָּסַק פִּרְיָהּ:
הוֹבִישׁ. כְּמוֹ יָבֵשׁ:

Verse 13

Verse 14

קַדְּשׁוּ צוֹם. הַזְמִינוּ צוֹם:
עֲצָרָה. אֲסִיפָה:

Verse 15

אֲהָהּ. לְשׁוֹן גְּנִיחַת וְלָלָה:
וּכְשׁוֹד. וּכְבַזַּת שׁוֹדְדִים:
יָבוֹא. מֵאֵת הַמָּקוֹם:

Verse 16

נֶגֶד עֵינֵינוּ. אָנוּ רוֹאִים:

Verse 17

עָבְשׁוּ. הֶעֱלוּ חֲלוּדָה וְעִפּוּשׁ בְּלַעַ"ז מוי"שיר:
פְּרֻדוֹת. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן "גַּרְבֵּי חַמְרָא":
מְגֻרְפֹּתֵיהֶם. תַּרְגּוּם יוֹנָתָן "מְגוּפָתְהוֹן" מְגוּפַת כִּסּוּי הֶחָבִיּוֹת:
נָשַׁמּוּ אוֹצָרוֹת. שֶׁל יַיִן וְשֶׁל שֶׁמֶן:
מַמְגֻרוֹת. מְגוּרוֹת שֶׁל חִטִּין:

Verse 18

נָבֵכוּ. נִתְעַרְבְּלוּ וְנִסְגְּרוּ וְתָעוּ בַּיְעָרִים וּבַמִּדְבָּרוֹת:
נֶאְשָׁמוּ. נִתְקַלְקְלוּ בְּאַשְׁמָתָן:

Verse 19

נְאוֹת מִדְבָּר. לְשׁוֹן יְוָנִי:

Verse 20

תַּעֲרוֹג. תִּצְעַק כַּאֲשֶׁר פָּתַר דּוּנַשׁ עָרַג לְאַיָּלִים נָהַם לִשְׁחָלִים וְגָעָה לַעֲגָלִים וְצָהַל לְסוּסִים
צִפְצוּף לְעוֹפוֹת וְנָבַח לִכְלָבִים:

Chapter 2

Verse 1

תִּקְעוּ שׁוֹפָר. לְהַשְׁמִיעָם שֶׁיְּשׁוּבוּ בְּתְשׁוּבָה בְּטֶרֶם תְּבוֹאָתָם הָרָעָה הַזֹּאת:
יוֹם ה׳. מַה שֶּׁאָמַרְנוּ לְמַעְלָה:

Verse 2

כְּשַׁחַר פָּרֵשׂ עַל הֶהָרִים. הָאַרְבֶּה וְהַגָּזָם נִפְרָשִׂים עַל הֶהָרִים כְּשַׁחַר הַנִּפְרָשׂ בְּכָל הָעוֹלָם:
כָּמֹהוּ לֹא נִהְיָה מִן הָעוֹלָם. לָבוֹא כָּל הַמִּינִים הַלָּלוּ זֶה אַחַר זֶה, אֲבָל מִין אַרְבֶּה לְבַדּוֹ
לֹא הָיָה כְּמוֹ אוֹתוֹ שֶׁל מִצְרַיִם שֶׁנֶּאֱמַר ״וְאַחֲרָיו לֹא יִהְיֶה כֵּן״ (שמות י:יד):

Verse 3

לְפָנָיו אָכְלָה אֵשׁ. מַשְׁחִיתִים אֶת הַכֹּל כְּאִלּוּ אֵשׁ אוֹכֶלֶת לְפָנֶיהֶם וְלָהָבָה מְלַהֶטֶת אַחֲרֵיהֶם
כְּגַן עֵדֶן. הָיְתָה הָאָרֶץ לִפְנֵי בּוֹאוֹ וְאַחַר שֶׁיֵּלֵךְ הִנִּיחַ אֶת הָאָרֶץ כְּמִדְבַּר שְׁמָמָה:

Verse 4

כְּמַרְאֵה סוּסִים מַרְאֵהוּ. בְּמִרוּצָתוֹ:

Verse 5

כְּקוֹל לַהַב. הָאוֹכֶלֶת קַשׁ מַשְׁמַעַת קוֹל
עֲרוּךְ מִלְחָמָה. לְפִי שֶׁהוּא דָבוּק נָקוּד חֲטַף סְגוֹל:

Verse 6

קִבְּצוּ פָּארוּר. שַׁחֲרוּת כַּקְּדֵרָה כְּמָה דְאַתְּ אָמַר ״וּבִשְּׁלוּ בַּפָּרוּר״ (במדבר יא:ח). וְאָלֶף
הַכְּתוּבָה יְתֵרָה הִיא וְאֵינָהּ נִקְרֵאת:

Verse 7

וְלֹא יַעֲבֹטוּן. אֵין לוֹ דְּמִיוֹן וּפִתְרוֹנוֹ לְפִי עִנְיָנוֹ לֹא יַעֲקֹלוּן:

Verse 8

וּבְעַד הַשֶּׁלַח. כְּמוֹ בְּעַד הַחַלּוֹנִים עַל פְּנֵי כְּלֵי זַיִן יִפְלוּ וְיֵחָנוּ
וְלֹא יִבָּצְעוּ. וְלֹא יְקַבְּלוּן מָמוֹן. וְיוֹנָתָן פָּתַר בּוֹ לְשׁוֹן ׳שְׁלִיחוּת׳ בְּשָׁבִיל שְׁלִיחוּת שֶׁל
הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַפִּילִין עַצְמָן וּבָצַע כֶּסֶף לֹא לָקָחוּ:

Verse 9

בָּעִיר יָשֹׁקּוּ. לְשׁוֹן הַשְׁמָעַת קוֹל כְּמוֹ ״כְּמַשַּׁק גֶּבִים״ (ישעיהו לג:ד) ״דֹּב שׁוֹקֵק״ (משלי
כח) ״מִמְשַׁק חָרוּל״ (צפניה ב:ט). וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם לְשׁוֹן ׳נְשָׁק׳ ״מִזְדַּיְּנִין״

Verse 10

רָעֲשׁוּ שָׁמַיִם. בִּשְׁבִיל פֶּרְעָנוּת הַבָּאָה עַל יִשְׂרָאֵל רוֹגְזִים וְרוֹעֲשִׁים
אָסְפוּ נָגְהָם. הִכְנִיסוּ אוֹרָן:

Verse 11

וַה׳ נָתַן. עֲלֵיהֶם קוֹלוֹ בְּמַאֲמַר נְבִיאָיו לִפְנֵי שָׁלְחוֹ בָּהֶם אֶת חֵילוֹ זֶה
כִּי רַב מְאֹד מַחֲנֵהוּ. אֲשֶׁר יִשְׁלַח בָּכֶם אִם לֹא תֵּטִיבוּן:

Verse 12

Verse 13

וְאַל בִּגְדֵיכֶם. כִּי אֵינִי חָשׁ לִקְרִיעַת בִּגְדֵיכֶם. דָּבָר אַחֵר קִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל תִּצְטָרְכוּ לִקְרֹעַ בִּגְדֵיכֶם מֵחֲמַת אֵבֶל:
וְנִחָם עַל הָרָעָה. נֶהְפַּךְ לְמַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת:

Verse 14

מִי יוֹדֵעַ. שֶׁיֵּשׁ בּוֹ עָוֹן יָשׁוּב וְנִחָם:
וְהִשְׁאִיר. הֶחָסִיל וְהַגָּזָם אֲחֲרָיו בְּרָכָה עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה תָּבֹא בְּרָכָה בַּפֵּרוֹת:

Verse 15

Verse 16

קִבְּצוּ זְקֵנִים. מִמִּשְׁקְלוֹת "שְׁלַח קִבֵּץ אֵלַי" (מלכים א יח:יט) לְשׁוֹן רָפֵי וְקַל:

Verse 17

לִחֶרְפָּה. לְגִדּוּפִין:
לְמִשָּׁל בָּם גּוֹיִם. לְשׁוֹן מָשָׁל וּשְׁנִינָה:

Verse 18

וַיְקַנֵּא ה' לְאַרְצוֹ. לְשׁוֹן "הַמְקַנֵּא אַתָּה לִי" (במדבר יא:כט) נִכְנְסָה בְּלִבּוֹ צָרָתָהּ וְנִלְחַם בְּמִלְחַמְתָּהּ וְנִתְעַסֵּק בְּצָרְכֶיהָ. וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ לְשׁוֹן 'הַתָּרָאָה', הִתְרָה בַּגּוֹבַאי עַל עִסְקֵי אַרְצוֹ:

Verse 19

חֶרְפָּה. גִּדּוּף שֶׁיִּקְרְאוּ אֶתְכֶם חַסְרֵי לֶחֶם:

Verse 20

וְאֶת הַצְּפוֹנִי. יֵשׁ לְפוֹתְרוֹ עַל חֵיל הָאַרְבֶּה וְעָלָיו נוֹפֵל לְשׁוֹן הִדַּחְתִּיו אֶל אֶרֶץ צִיָּה וּשְׁמָמָה. דָּבָר אַחֵר הָעָם הַבָּא מִצָּפוֹן מַלְכֵי אַשּׁוּר וְרַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים זֶה יֵצֶר הָרָע שֶׁצָּפוּן בְּלִבָּהוֹ שֶׁל אָדָם:
הַקַּדְמוֹנִי. הַמְזָרְחִי. וְרַבּוֹתֵינוּ שֶׁפֵּרְשׁוּ בְּיֶצֶר הָרָע דָּרְשׁוּ שְׁנֵי הַיָּמִים הַלָּלוּ בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וּבְמִקְדָּשׁ שֵׁנִי וְכֵן פֵּרְשׁוּהוּ עַל אֲשֶׁר שָׂם פָּנָיו בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי וְהֶחֱרִיבָם. וּלְפִי הַתַּרְגּוּם שֶׁפֵּרְשׁוּ עַל חֵיל מֶלֶךְ אַשּׁוּר צָרִיךְ לוֹמַר פָּנָיו (אֶל) הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי מִקְצַת חֵילוֹ אֶשְׁלַח לְמִזְרָח וּמִקְצָתוֹ לְמַעֲרָב:
צַחֲנָתוֹ. בָּאְשׁוֹ יוֹרֶה עָלָיו שֶׁהוּא לְשׁוֹן זֹהַם וְטִנּוּף:
כִּי הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת. רָאָה שֶׁפָּשַׁט יָדוֹ בַּגְּדוֹלִים:

Verse 21

אַל תִּירְאִי אֲדָמָה. אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אִם תָּשׁוּבִי בִּתְשׁוּבָה:

Verse 22

Verse 23

אֶת הַמּוֹרֶה. אֶת נְבִיאֵיכֶם הַמּוֹרִים אֶתְכֶם לָשׁוּב אֵלַי כְּדֵי לְצַדֵּק אֶתְכֶם:
מוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ. כְּמוֹ "יוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ" (דברים יא:יד):
בָּרִאשׁוֹן. בְּנִיסָן וְאַף עַל פִּי שֶׁהַיּוֹרֶה הִיא רְבִיעָה רִאשׁוֹנָה הַיּוֹרֶדֶת עַל הַזֶּרַע וְהוּא בְּמַרְחֶשְׁוָן, אוֹתָהּ שָׁנָה בְּנִיסָן זָרְעוּ כְּמוֹ שֶׁמְּפֹרָשׁ בְּמַסֶּכֶת תַּעֲנִית שֶׁגָּדְלָה הַתְּבוּאָה בְּאַחַד עָשָׂר יוֹם:

Verse 24

וְהַשִּׁיקוּ. לְשׁוֹן הַשְׁמָעַת קוֹל כְּשֶׁהַקְּלוּפָה יוֹרֶדֶת מִן הַגֵּת אֶל תּוֹךְ הַיָּקֵב וְהוּא הַבּוֹר שֶׁלִּפְנֵי
הַגֵּת:

Chapter 3

Verse 1

וְהָיָה אַחֲרֵי כֵן. לֶעָתִיד לָבוֹא:
עַל כָּל בָּשָׂר. עַל מִי שֶׁנַּעֲשָׂה לִבּוֹ רַךְ כַּבָּשָׂר דֶּגֶמֶת "וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר" (יחזקאל
לו:כו):

Verse 2

Verse 3

וְתִמְרוֹת עָשָׁן. זְקִיפוּת מַעֲלֵה עָשָׁן בְּגַבַּהּ:

Verse 4

וְהָפֵךְ לְחֹשֶׁךְ. לְבַיֵּשׁ אֶת הַמִּשְׁתַּחֲוִים לַחַמָּה:

Verse 5

וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר יִקְרָא וגו', כַּאֲשֶׁר אָמַר. וְהֵיכָן אָמַר "וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא
עָלֶיךָ" (דברים כח:י):
וּבַשְּׁרִידִים. בַּשְּׁאֵרִית אֲשֶׁר יוֹתִיר:
אֲשֶׁר ה' קוֹרֵא. לְשׁוֹן קְרוּאִים לִסְעוּדָה אוֹ לַעֲבוֹדַת הַמֶּלֶךְ לְשׁוֹן 'הַזְמָנָה':

Chapter 4

Verse 1

Verse 2

אֶל עֵמֶק יְהוֹשָׁפָט. אֵרֵד עִמָּם בְּעֹמֶק הַדִּין, יְהוֹשָׁפָט מִשְׁפָּטִי יָהּ:

Verse 3

יַדּוּ גוֹרָל. כְּמוֹ "וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי" (איכה ג:נג):

Verse 4

הַגְּמוּל אַתֶּם מְשַׁלְּמִים. זֶהוּ הַגְּמוּל שֶׁנָּתַן שְׁלֹמֹה לְחִירָם מֶלֶךְ צוֹר עֶשְׂרִים עִיר (מלכים א
ט:ט):
קַל מְהֵרָה. לְשׁוֹן 'זְרִיזוּת':

Verse 5

Verse 6

Verse 7

Verse 8

לַשָּׁבָאִים וגו׳. לִבְנֵי שְׁבָא:
כִּי ה׳ דִּבֶּר. וְהֵיכָן דִּבֶּר ״עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו״ (בראשית ט:כה) כֵּן מְפֹרָשׁ
בְּמִכִילְתִּין:

Verse 9

קַדְּשׁוּ מִלְחָמָה. אִם תּוּכְלוּן אַתֶּם לְהִלָּחֵם כְּנֶגְדִּי:

Verse 10

אִתִּיכֶם. קלטר״ש בְּלַעַ״ז:
וּמַזְמְרוֹתֵיכֶם. שרפש״א בְּלַעַ״ז:

Verse 11

עוּשׁוּ. כְּמוֹ ׳חוּשׁוּ׳ כָּךְ חִבְּרוּ מְנַחֵם. וְיוֹנָתָן תִּרְגֵּם ״יִתְכַּנְּשׁוּן״, וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא לְשׁוֹן
׳עֵשֶׂת בַּרְזֶל׳ הַמְכֻנָּס יַחַד מש״א בְּלַעַ״ז וְאֵין תָּי״ו בּוֹ יְסוֹד:
שָׁמָּה הִנָּחַת ה׳ גִּבּוֹרֶיךָ. שָׁם בְּקֶבּוּצַת עֵמֶק יְהוֹשָׁפָט יִשְׁבּוֹר גְּבוּרָתְכֶם כֵּן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן.
וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם לְשׁוֹן אֲרָמִי הוּרָדָה אוֹ לְשׁוֹן חֻתַּת וְהַנּוּ״ן בּוֹ נוֹפֶל כְּמוֹ (דניאל ב:כה)
הַנָּעֵל לְדָנִיֵּאל קֶדֶם מַלְכָּא״, שֶׁאֵין בּוֹ אוֹת שֹׁרֶשׁ אֶלָּא עַל:

Verse 12

Verse 13

שִׁלְחוּ מַגָּל וגו׳. שִׁלְחוּ חֲרָבוֹת אוֹתָם הַהוֹלְכִים בְּשִׁלּוּחוֹתִי לְחַבֵּל אֶת אוֹיְבֵי ה׳,
כִּי בָשַׁל קָצִיר. כְּלוֹמַר כִּי הִגִּיעַ עִתָּם וְדָמָה הַדָּבָר לְקָצִיר שֶׁקּוֹצְרִים אוֹתוֹ בְּמַגָּלוֹת כְּשֶׁגָּמַר
בִּשּׁוּלוֹ:
בֹּאוּ רְדוּ כִּי מָלְאָה גַת. מִן הָעֲנָבִים בֹּאוּ וְדִרְכוּ אוֹתָם כְּלוֹמַר נִתְמַלְּא סְאַת עֲוֹנָם. רְדוּ
לְשׁוֹן כְּבִישָׁה וְרִדוּי כְּמוֹ ״וּרְדוּ בִדְגַת הַיָּם״ (בראשית א:כח)
הֵשִׁיקוּ הַיְקָבִים. קוֹל קִלּוּחַ הַיְקָבִים הַיּוֹרֵד תּוֹךְ הַבּוֹר שֶׁלְּפָנֵי הַגִּתּוֹת נִשְׁמָע:

Verse 14

בְּעֵמֶק הֶחָרוּץ. שָׁשָׁם חָרוּץ שֶׁהַמִּשְׁפָּט אֱמֶת וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן ״מֵישַׁר פְּלוּג דִּינָא״

Verse 15

אָסְפוּ נָגְהָם. הִכְנִיסוּ אוֹרָם:

Verse 16

מִצִּיּוֹן יִשְׁאָג. מַה שֶּׁעָשׂוּ לְצִיּוֹן
וְרָעֲשׁוּ שָׁמַיִם וָאָרֶץ. יִפְרַע מִשָּׂרִים שֶׁל מַעְלָה (שָׂרֵי הַכַּשְׂדִּים) וְאַחַר כָּךְ מִן (הַכַּשְׂדִּים)
מַמָּשׁ. לְשׁוֹן ׳כְּסוּי׳, וּבְלַעַ״ז אבריא״ל:

Verse 17

Verse 18

אֲפִיקֵי. מְקוֹם מוֹצָא מַיִם:
וְהִשְׁקָה אֶת נַחַל הַשִּׁטִּים. כְּמַשְׁמָעוֹ "וּמַשְׁקֵית אֶת מֵישַׁר שִׁטִּים". וּמִדְרָשׁוֹ יְכַפֵּר עַל עֲוֹן פְּעוֹר (עיין זכריה יד):

Verse 19

מִצְרַיִם וְגוֹ'. סְמָכָן זֶה לָזֶה לְפֶרֶנְיוּת אַתָּה מוֹצֵא שֶׁאִלּוּלֵי מִצְרַיִם לֹא הָיְתָה אֱדוֹם שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים א יא:טז) "כִּי שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים יָשַׁב יוֹאָב עַד הַכְרִית כָּל זָכָר בֶּאֱדוֹם" וּכְתִיב (שם יז-כא) "וַיִּבְרַח אֲדַד הוּא וַאֲנָשִׁים אֲדֹמִיִּים וַיִּמְצָא הֲדַד חֵן בְּעֵינֵי פַּרְעֹה וְגוֹמֵר וַהֲדַד שָׁמַע כִּי שָׁכַב דָּוִד עִם אֲבוֹתָיו וְגוֹמֵר" וּבָאַחֲרוֹנָה "וַיְהִי לְשָׂטָן לִשְׁלֹמֹה" אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֲנִי אֲכַלֶּה זוֹ וָזוֹ:
מֵחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה. בִּשְׁבִיל חָמָס שֶׁעָשׂוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת לִבְנֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר שָׁפְכוּ אֶת דָּמָם:

Verse 20

Verse 21

וְנִקֵּיתִי דָמָם לֹא נִקֵּיתִי. וְאַף אִם אֲנַקֶּה אוֹתָם מִשְּׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבָּדָם וּמֵרָעוֹת שֶׁעָשׂוּ לִי, דָּמָם שֶׁל בְּנֵי יְהוּדָה לֹא אֲנַקֶּה מֵהֶם. אֵימָתַי תִּהְיֶה זֹאת, בִּזְמַן שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שׁוֹכֵן בְּצִיּוֹן: